

BOEKBESPREKINGEN

JÜLICH, W. 1984. *DIE NICHTBLÄTTERPILZE, GALLERTPILZE UND BAUCHPILZE*. Kleine Kryptogamenflora Band IIb/1. Basidiomyceten, 1. Teil, 626 pp, 15 platen met 175 figuren. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, New York. Prijs: DM 80.

Dit nieuwe, lang verwachte deel van de bekende Kleine Kryptogamenflora behandelt de Aphyllophorales (clavarioïde, cantharelloïde, hydnoïde, corticioïde, stereoïde en poroïde groepen), de Gasteromyceten en de Heterobasidiomyceten (Tulasnellales, Exobasidiales, Dacrymycetales, Auriculariales en Tremellales). Hoewel het in algemene opzet vergelijkbaar is met "Moser" valt toch meteen een positief verschil op: de afzonderlijke beschrijvingen zijn veel uitgebreider, waarbij gelukkig ook veel aandacht is besteed aan de microscopische en microchemische kenmerken.

Per soort wordt de verspreiding vermeld door gecodeerd de landen op te sommen waar de soort is aangetroffen. Hoewel de schrijver niet pretendeert volledig te zijn (zelfs bij een lijst van meer dan 10 landen staat nog e.g.) is het opvallend, dat onder nederlandse mycologen algemeen bekende en vaak in Persoonia, Coolia of Fungus gepubliceerde gegevens niet zijn verwerkt. Zo worden algemene Polyporen als *Phaeolus schweinitzii*, *Abortiporus biennis*, *Lenzites betulina*, *Skeletocutis amorphus* en *Antrodia serialis* niet voor Nederland vermeld. Dat geldt ook voor wat zeldzamere, maar opvallende en juist daardoor goed bekende soorten als *Oligoporus (Tyromyces) ptychogaster*, *O. rennyi*, *Hapalopilus rutilans*, *Polyporus umbellatus* en *Rigidoporus ulmarius*, om er maar enkele te noemen. Over de Corticiaceae *Hypochnella violacea* en *Kavinia alboviridis* is vrij recent in Coolia gepubliceerd; *Botryobasidium subcoronatum*, *Botryobasidium pruinae* en *Phanerochaete sanguinea* zijn algemene soorten. *Meruliopsis taxicola* wordt regelmatig gevonden en *Stereum subtomentosum* is de algemeenste *Stereum* in de IJsselmeerpolders.

Ook de substraatgegevens zijn niet altijd evenwichtig. Waarom wordt b.v. bij *Ganoderma lucidum* een reeks boomsoorten genoemd en bij *G. resinaceum* alleen *Quercus*, terwijl deze laatste in Nederland zeker zo vaak op *Fagus* en ook op *Aesculus* voorkomt? Voor amateurs, die soms een wat overdreven belang aan het substraat hechten, zal dit verwarrend werken.

De hoofdzaak van het boek zijn uiteraard de sleutels en voor zover geprobeerd zijn hierover vrijwel uitsluitend positieve zaken te vermelden. De sleutels voor de Corticiaceae zijn vrijwel identiek met die in Jülich & Stalpers (1980), die in de praktijk in het algemeen goed blijken te voldoen. Kritiek is er alleen op details. In de hoofdsleutel "Corticioïde und Stereoïde Pilze" wordt de overgrote meerderheid (in tegenstelling tot "marin") "terrestrisch" genoemd. Dit kan toch verwarring scheppen aangezien bijna alle soorten houtbewonend zijn. *Steccherinum robustior* is helaas nog steeds niet te determineren. Ook de Polyporen-sleutels lopen goed, al moet *Postia* gedetermineerd worden naar smaak (in deze *Tyromyces*-achtige soorten een zeer dubieus kenmerk) en substraat, terwijl gesteelde vormen van *P. guttulatus* niet te determineren zijn. Traditioneel wordt *Oxyporus obducens* meerjarig genoemd, maar bijna al het materiaal, dat één van ons (J.S.) van deze goede soort heeft gezien, was eenjarig.

De sleutels voor de Heterobasidiomyceten zijn wat moeilijker te beoordelen. Op p. 434 sleutelt *Calocera spathulata*, die op naaldhout groeit, uit via loofhout, terwijl *C. glossoides* (loofhout) onder de coniferen is terechtgekomen.

De hoeveelheid synoniemen is indrukwekkend en nagenoeg compleet voor de Holobasidiomyceten, maar voor de Heterobasidiomyceten is dat minder en de criteria voor de selectie zijn niet altijd duidelijk. Bij *Microstroma juglandis* worden slechts twee synoniemen genoemd; bij phytopathologen veel

bekendere (zie o.a. de *Gloeosporium*-revisie van v. Arx) komen niet aan bod. Overigens is de type-soort *M. album*, die in Europa algemeen is, niet opgenomen.

Net als bij Moser is de literatuurlijst wel erg beknopt. Het zou beter geweest zijn indien in ieder geval alle recente bewerkingen van de wat grotere geslachten (b.v. David over *Skeletocutis* en *Tyromyces*, Reid over *Calocera*, Ginns over *Merulius* s.l. en *Coniophora*) waren opgenomen. Misschien iets voor de volgende druk, die waarschijnlijk snel nodig zal zijn.

Samenvattend is dit omvangrijke boek een waardig en misschien wel het beste deel van de Kleine Kryptogamenflora. Het biedt goede sleutels tot de Aphyllophorales, Gasteromyceten en Trilzwammen. Voor sommige groepen van de Aphyllophorales en voor de Heterobasidiomyceten was tot dusver geen moderne bewerking beschikbaar en voor geïnteresseerden in die groepen is het een "must". Maar ook voor de overige groepen geldt, dat hier een geweldige hoeveelheid informatie bijeen gebracht is. We bevelen het boek van harte aan en hopen dat een veelvuldig gebruik mag leiden tot veel nieuwe gegevens over deze groepen van Basidiomyceten. We wensen de auteur van harte geluk met de verschijning van zijn laatste geesteskind. - H.A. van der Aa en J.A. Stalpers.

MICHAEL - HENNIG - KREISEL, HANDBUCH FÜR PILZFREUNDE. 5e Band: BLÄTTER-PILZE, MILCHLINGE UND TÄUBLINGE. 2e druk, heruitgegeven door H. Kreisel; 180 soorten en variëteiten op 131 platen, 31 zwart-wit afbeeldingen en 16 platen met zwart-wit foto's. 408 pag. 1983. **IDEM, 2e Band: DIE WICHTIGSTEN UND HÄUFIGSTEN PILZE MIT BESONDERE BERÜCKSICHTIGUNG DER GIFT-PILZE.** 5e druk, heruitgegeven en bewerkt door H. Kreisel, met bijdragen van G. Gramss, M. en W. Herrmann; 200 soorten op 128 platen; en 14 afbeeldingen in de tekst. 408 pag. 1984.

Beide banden: Gustav Fischer Verlag, Stuttgart; Jena. Prijs: 48.00 D.M.

Van deze bekende serie zijn recentelijk twee nieuwe drukken verschenen die een bespreking alleszins rechtvaardigen. Vóór 1987 zullen ook de delen 2, 3 en 4 opnieuw verschijnen. Elke band bevat een algemeen deel, waarin enkele hoofdstukken over algemeen mycologische onderwerpen en een speciaal deel met paddestoel-prenten en beschrijvingen. Deel 5, 2e druk (1983) heeft hoofdstukken over afstamming en evolutie van schimmels, afwijkingen (teratologie) van vruchtlichamen en een inleiding tot de Russulaceae en (verwante) Elasmomycetaceae met o.a. uitvoerige sleutels voor *Lactarius* en *Russula*, in totaal 134 blz. Het speciale deel geeft van deze genera aquarellen van 180 soorten (op 131 platen) met uitvoerige beschrijvingen. 57 Platen zijn nieuw of vervangen platen uit de vorige druk.

De nieuwe druk van Band 1, 5e druk, heeft inleidende hoofdstukken over het verzamelen, het culinaire gebruik, de giftigheid en het kweken van paddestoelen door amateurs. Inclusief de literatuurlijsten beslaat dit deel 132 bladzijden, die tevens een aantal zwart-wit afbeeldingen in de tekst tellen. Het speciale deel geeft kleurplaten van 200 soorten, die (althans voor middeneuropese begrippen) gelden als gewoon.

Boeken als deze zullen in toenemende mate moeten opboksen tegen de steeds beter wordende fotoboeken van paddestoelen, die de kieskeurige gebruiker méér soorten voor lagere prijzen bieden. Toch zullen de series aquarellen m.i. hun eigen plaats behouden, deels wegens hun specifieke mogelijkheden om kleuren nauwkeurig weer te geven, deel ook om esthetische of artistieke redenen.

Om de concurrentie met de fotoboeken bij een groot publiek te kunnen blijven overwinnen zal dan echter veel aandacht moeten worden besteed aan de technische weergave. Bij het deel 5 dat voor mij ligt is de druk op mooi wit, niet glanzend papier aanvaardbaar; bij de nieuwe druk van deel 1 veel minder: het exemplaar dat mij ter beschikking staat is afgedrukt op enigszins grijs papier en de weergave van sommige prenten heeft daar onder geleden. Als ik enkele platen in mijn editie van 1917 met dezelfde

aquarellen in de huidige editie vergelijk dan winnen die van 1917 het op punten. De hier gesignaleerde grauwe editie is uitgegeven bij Fischer Verlag Jena; een betere, witte editie van hetzelfde boek komt van Fischer Verlag Stuttgart. Deze laatste editie wordt kennelijk in het westen verspreid, de grauwe lijkt bestemd voor de Oost-europese markt.

De platen zullen mogelijkerwijze in steeds mindere mate het eerste argument zijn voor aanschaf. De uitvoerige inleidende hoofdstukken zullen echter stellig wel concurrerend blijven. Zij bieden een schat aan up to date bijgewerkte gegevens en kunnen gelden als behorende tot de beste populaire inleidingen tot de algemene mycologie. Hoofdstukken als die over teratologie en over het kweken van paddestoelen zijn zeer lezenswaardig. Voegt men hieraan toe dat de literatuurlijsten zeer uitvoerig zijn en tot recente datum zijn bijgewerkt en dat beide hier besproken delen ook nomenclatorisch geheel geactualiseerd zijn, inclusief de auteurs citering volgens de "Sydney-regels", dan is het duidelijk dat deze al bijna klassieke serie zijn eigen plaats blijft verdienen op de boekenplank van de mycoloog. - H.A. van der Aa.

**NANNENGA-BREMEKAMP, N.E. 1974. *DE NEDERLANDSE MYXOMYCETEN*, tweede op-
laag met "Aanvullingen" 1979. Uitgave van de KNNV, Hoogwoud.**

Aanvulling II, 1983: p. 461 - 506, met 15 figuren.

Hiermee is het Myxomycetenboek weer bijgewerkt wat betreft de nieuwe literatuur en nieuwe soorten die in ons land gevonden zijn. Van de laatste zijn er 14 opgenomen met illustraties, waarvan een *Arcyria* en een *Tubifera* zonder naam, maar de laatste zal binnenkort de naam *Dictyoderma* Nann.-Brem. & Loerakker krijgen (boven links op p. 469 bij de fig. moet "mm" in "cm" worden veranderd); bovendien is er een vorm beschreven en geïllustreerd die zich verhoudt tot *Didymium melanospermum* als *D. projectile* tot *D. squamulosum*.

Zoals in de eerste "Aanvullingen" zijn de aanvullingen en wijzigingen gegeven in notities met verwijzing naar pagina en regel. Er is een lijstje geciteerde literatuur opgenomen en de appendix is aangevuld met 73 taxa (van enkele is de literatuuropgave onvolledig, daar de betreffende publicatie nog niet verschenen is). Tevens is een register op beide aanvullingen toegevoegd.

Voor bezitters van de eerste uitgave (zonder de "Aanvullingen") is het mogelijk de beide "Aanvullingen" los te verkrijgen (voor leden van de KNNV f 14,50 en voor niet-leden f 17,-). De tweede "Aanvulling" is ook apart verkrijgbaar (voor leden van de KNNV voor f 12,50 en voor niet-leden f 15,-). Beide aanvullingen worden nu (de eerste mee-ingebonden, de tweede los) bij aanschaf van het boek meegeleverd (KNNV-leden f 55,- en niet-KNNV-leden f 65,-). Gespecificeerde bestellingen uitsluitend door storting op Giro 130.28 t.n.v. Bureau KNNV, Hoogwoud. Vergeet niet uw naam en adres te vermelden. - N.E. Nannenga-Bremekamp.